

**ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ
ΤΟ ΕΛΕΓΚΤΙΚΟ ΣΥΝΕΔΡΙΟ
ΠΕΜΠΤΟ ΤΜΗΜΑ**

Συνεδρίασε δημόσια στο ακροατήριό του, στις 3 Ιουνίου 2022, με την ακόλουθη σύνθεση: Αγγελική Μαυρουδή, Αντιπρόεδρος, Πρόεδρος του Τμήματος, Αικατερίνη Μποκώρου και Ευφροσύνη Παπαδημητρίου (εισηγήτρια), Σύμβουλοι, Βασιλική Σαρηβαλάση και Χριστίνα Μωυσιάδου, Πάρεδροι με συμβουλευτική ψήφο.

Γενικός Επίτροπος της Επικρατείας στο Ελεγκτικό Συνέδριο: Δεν παρέστη, σύμφωνα με τη διάταξη του άρθρου 223 παρ. 2 του ν. 4700/2020, σε συνδυασμό με τα Πρακτικά της 8^{ης} Νοεμβρίου 2021 της Ολομέλειας της Γενικής Επιτροπείας της Επικρατείας στο Ελεγκτικό Συνέδριο.

Γραμματέας: Μαρία Δανιήλ, υπάλληλος του Ελεγκτικού Συνεδρίου.

Για να δικάσει την από ... (Α.Β.Δ. ...) έφεση της ... του ..., κατοίκου ... (οδός ..., Τ.Κ. ...), η οποία δεν παραστάθηκε.

Κατά του Ελληνικού Δημοσίου, που εκπροσωπεί νόμιμα ο Υπουργός Οικονομικών, ο οποίος παραστάθηκε διά της Παρέδρου του Νομικού Συμβουλίου του Κράτους ... και κατά α) της ... πράξης του Ε' Τμήματος Κανονισμού και Εντολής Πληρωμής Ειδικών Συντάξεων του Γενικού Λογιστηρίου του Κράτους, β) της ... πράξης της ίδιας υπηρεσίας και γ) κάθε άλλης συναφούς πράξης ή παράλειψης της διοίκησης.

Το νομικό πρόσωπο δημοσίου δικαίου με την επωνυμία «Ηλεκτρονικός Εθνικός Φορέας Κοινωνικής Ασφάλισης» παραστάθηκε δια της Παρέδρου του Νομικού Συμβουλίου του Κράτους ...

Κατά τη συζήτηση που ακολούθησε, το Δικαστήριο άκουσε:

Την Πάρεδρο του Νομικού Συμβουλίου του Κράτους, η οποία ζήτησε την απόρριψη της έφεσης.

Μετά τη δημόσια συνεδρίαση το Δικαστήριο συνήλθε σε τηλεδιάσκεψη.

**Αφού μελέτησε τα σχετικά έγγραφα και
Σκέφθηκε σύμφωνα με το νόμο
Αποφάσισε τα εξής:**

1. Με την ένδικη έφεση, για την οποία έχει καταβληθεί το προσήκον παράβολο (βλ. το e-παράβολο με κωδικό πληρωμής ...), η εκκαλούσα, χήρα αποβιώσαντος στρατιωτικού συνταξιούχου, ζητεί την ακύρωση α) της ... πράξης του Ε' Τμήματος Κανονισμού και Εντολής Πληρωμής Ειδικών Συντάξεων του Γενικού Λογιστηρίου του Κράτους (ΓΛΚ), με την οποία

απορρίφθηκε αίτησή της για κανονισμό σ' αυτήν κατά μεταβίβαση σύνταξης, με την αιτιολογία ότι δεν συμπληρώθηκε η απαιτούμενη από τις διατάξεις του άρθρου 8 παρ. 1 του ν. 3865/2010 σε συνδυασμό με τις διατάξεις του άρθρου 12 παρ. 1 του ν. 3863/2010 πενταετία από την ημερομηνία γάμου έως την ημερομηνία θανάτου του συζύγου της, β) της ... πράξης της ίδιας υπηρεσίας, με την οποία απορρίφθηκε η ... αίτησή της με το ίδιο ως άνω αίτημα και με την αιτιολογία ότι η υπηρεσία εμμένει στα αναφερόμενα στην ... πράξη και γ) κάθε άλλης συναφούς πράξης ή παράλειψης της διοίκησης.

2. Στην παρούσα δίκη νομιμοποιείται παθητικώς μόνο το Ελληνικό Δημόσιο, όπως προκύπτει από το συνδυασμό των διατάξεων του άρθρου 4 παρ. 1 περ. α', παρ. 2 περ. γ' και παρ. 3 περ. ε' του ν. 4387/2016 «Ενιαίο Σύστημα Κοινωνικής Ασφάλειας – Μεταρρύθμιση ασφαλιστικού - συνταξιοδοτικού συστήματος (...) και άλλες διατάξεις» (Α' 85), δοθέντος ότι με την ένδικη έφεση ζητείται η μεταβίβαση σύνταξης κανονισθείσας με βάση τις διατάξεις περί παθόντων στην υπηρεσία. Ενόψει των ανωτέρω, νομίμως παρέστη ως διάδικος στην παρούσα δίκη το Δημόσιο και όχι ο Ε.Φ.Κ.Α., ο οποίος στην προκειμένη περίπτωση δεν είναι διάδικος, δεδομένου ότι δεν βαρύνεται με την καταβολή των συντάξεων των παθόντων εξαιτίας της υπηρεσίας και επομένως δεν νομιμοποιείται παθητικώς στη δίκη αυτή. Ως εκ τούτου, μη νομίμως παρέστη κατά τη συζήτηση της υπόθεσης στο ακροατήριο του Δικαστηρίου και για τον λόγο αυτό, πρέπει να αποβληθεί από τη δίκη (ΕλΣυν Πέμπτο Τμ. 1462/2022 σκ 2 και 1382/2022 σκ. 3, 834/2021 σκ. 2).

3. Η εκδοθείσα επί της ... αίτησης της εκκαλούσας δεύτερη προσβαλλόμενη πράξη στερείται εκτελεστότητας, καθόσον δεν περιέχει νέα ουσιαστική κρίση επί του αιτήματος αυτής για μεταβίβαση της στρατιωτικής σύνταξης του αποβιώσαντος συζύγου της, κατόπιν νέας έρευνας της υπόθεσης, συνιστά δε επιβεβαιωτική πράξη, με την οποία δηλώνεται εμμονή της συνταξιοδοτικής διοίκησης στα ήδη κριθέντα με την προγενέστερη ... πράξη του ιδίου οργάνου, στην οποία άλλωστε ρητώς παραπέμπει. Συνεπώς, η κρινόμενη έφεση είναι απορριπτέα ως απαράδεκτη κατά το μέρος που στρέφεται κατά της ... πράξης του Ε' Τμήματος Κανονισμού και Εντολής Πληρωμής Ειδικών Συντάξεων του ΓΛΚ. Η ίδια έφεση, κατά το μέρος που στρέφεται κατά κάθε συναφούς πράξης ή παράλειψης της διοίκησης, είναι ομοίως απορριπτέα, ως αόριστη και ανεπίδεκτη δικαστικής εκτίμησης (βλ. ΕλΣυν ΙΙΙ Τμ. 7696, 4366/2015, 3605/2014). Κατά τα λοιπά, η ένδικη έφεση έχει ασκηθεί εμπρόθεσμα και νομότυπα και συνεπώς είναι τυπικά δεκτή και πρέπει να ερευνηθεί περαιτέρω κατά τη νομική και ουσιαστική της βασιμότητα, παρά την απουσία της εκκαλούσας, η οποία δεν επηρεάζει την πρόοδο της δίκης, αφού όπως προκύπτει από την από ... έκθεση επίδοσης του δικαστικού επιμελητή του Ελεγκτικού Συνεδρίου Νεκτάριου Ντάνου, αυτή κλητεύθηκε

νομότυπα και εμπρόθεσμα για να παραστεί στη συζήτηση που αναγράφεται στην αρχή της παρούσας (άρθρο 225 παρ. 3 του ν. 4700/2020).

4. Ο Κώδικας Πολιτικών και Στρατιωτικών Συντάξεων (ΚΠΣΣ, π.δ. 169/2007, Α' 210) ορίζει στο άρθρο 26 ότι «1. Ο μόνιμος στρατιωτικός δικαιούται σύνταξη: α) (...) ε) Αν απομακρυνθεί οπωσδήποτε από τις τάξεις γιατί έγινε σωματικά ή διανοητικά ανίκανος από τραύμα ή νόσημα που προήλθε πρόδηλα και αναμφισβήτητα εξαιτίας της υπηρεσίας (...)» και στο άρθρο 31 ότι «1. Δικαίωμα σε σύνταξη από το Δημόσιο Ταμείο έχουν: α) Η χήρα κάποιου απ' αυτούς που αναφέρονται στα άρθρα 26 ως 29, ο οποίος πέθανε μετά την απόκτηση δικαιώματος σε σύνταξη (...) Η χήρα δικαιούται σύνταξη (...) αν ο γάμος έχει τελεσθεί δύο τουλάχιστον πλήρη έτη πριν από το θάνατό του (...)».

5. Ο ν. 3863/2010 «Νέο Ασφαλιστικό Σύστημα και συναφείς διατάξεις, ρυθμίσεις στις εργασιακές σχέσεις» (Α' 115/15.7.2010), ορίζει στο άρθρο 12, με τίτλο «Γενικοί όροι συνταξιοδότησης επιζώντος συζύγου», ότι «1. Ο επιζών σύζυγος δεν δικαιούται σύνταξη από ασφαλιστικούς οργανισμούς κύριας ή επικουρικής ασφάλισης, ή το Δημόσιο κατά περίπτωση, στις εξής περιπτώσεις: Α. Αν ο θάνατος του ασφαλισμένου συζύγου επήλθε πριν από την πάροδο τριών (3) ετών από την τέλεση του γάμου, εκτός αν: α) Ο θάνατος οφείλεται σε ατύχημα, εργατικό ή μη. β) Κατά τη διάρκεια του γάμου γεννήθηκε, νομιμοποιήθηκε, αναγνωρίστηκε ή υιοθετήθηκε τέκνο. γ) Η χήρα κατά το χρόνο του θανάτου τελούσε σε κατάσταση εγκυμοσύνης, η οποία δεν διεκόπη και γεννήθηκε ζων τέκνο. Β. Αν ο θανών ελάμβανε κατά την τέλεση του γάμου σύνταξη αναπηρίας ή γήρατος, ο δε θάνατος επήλθε πριν από την πάροδο πέντε (5) ετών από την τέλεση του γάμου, εκτός και εάν στην περίπτωση αυτή συντρέχει ένας από τους ανωτέρω με στοιχεία β' και γ' αναφερόμενους λόγους. 2. Οι ανωτέρω διατάξεις εφαρμόζονται τόσο για τους έως 31.12.1992 ασφαλισμένους όσο και για τους μετά την 1.1.1993 ασφαλισμένους σε οποιονδήποτε φορέα ασφάλισης ή το Δημόσιο. Κάθε διάταξη που ρυθμίζει διαφορετικά το ανωτέρω θέμα καταργείται. Διατάξεις που θέτουν πρόσθετους περιορισμούς στη λήψη σύνταξης από τον επιζώντα σύζυγο, καθώς και οι διατάξεις της συνταξιοδοτικής νομοθεσίας του Δημοσίου, που προβλέπουν τη χορήγηση της σύνταξης στον επιζώντα σύζυγο ανεξάρτητα από τη διάρκεια του έγγαμου βίου, εξακολουθούν να ισχύουν». Ακολούθως, ο ν. 3865/2010 «Μεταρρύθμιση Συνταξιοδοτικού Συστήματος του Δημοσίου» (Α' 120/21.7.2010) όρισε στο άρθρο 8 παρ. 1 ότι «1. Οι διατάξεις της παρ. 1 του άρθρου 12 του ν. 3863/2010 (ΦΕΚ 115 Α') σχετικά με το κριτήριο της διάρκειας του έγγαμου βίου, προκειμένου να δικαιωθεί σύνταξη ο επιζών σύζυγος, έχουν εφαρμογή και για τους υπαγόμενους στις διατάξεις της συνταξιοδοτικής νομοθεσίας του Δημοσίου. Κατά τα λοιπά για τη συνταξιοδότηση των επιζώντων συζύγων εξακολουθούν να ισχύουν οι διατάξεις των προεδρικών διαταγμάτων

167/2007, 168/2007, 169/2007 και του ν. 2084/1992. (...)» και στην παρ. 4 του ίδιου άρθρου, όπως αντικαταστάθηκε με την παρ. 5β του άρθρου 4 του ν. 4151/2013 (Α' 103/29.4.2013), ότι «4. Οι διατάξεις της παραγράφου 1 δεν έχουν εφαρμογή για τα αναφερόμενα σε αυτές πρόσωπα των οποίων το δικαίωμα γεννήθηκε πριν την ημερομηνία έναρξης ισχύος του ανωτέρω νόμου και στο άρθρο 23 ότι «Η ισχύς του νόμου αυτού αρχίζει από τη δημοσίευση του στην Εφημερίδα της Κυβερνήσεως, εκτός αν διαφορετικά ορίζεται στις επί μέρους διατάξεις».

6. Από τις ανωτέρω διατάξεις, σε συνδυασμό ερμηνευόμενες, συνάγονται τα εξής: Με το άρθρο 31 παρ. 1 του ΚΠΣΣ αναγνωρίζεται δικαίωμα σύνταξης από το Δημόσιο Ταμείο στη χήρα θανόντος στρατιωτικού συνταξιούχου, υπό την προϋπόθεση ότι κατά τον χρόνο του θανάτου αυτού, που αποτελεί τον κρίσιμο χρόνο επαγωγής του συνταξιοδοτικού δικαιώματος στη χήρα (ΕλΣυν Ολ. 2247/2009), έχουν συμπληρωθεί δύο πλήρη έτη έγγαμης συμβίωσης. Περαιτέρω, ενόψει των νεότερων κοινωνικοοικονομικών καταστάσεων και δημοσιονομικών συγκυριών, με τις διατάξεις του άρθρου 12 παρ.1 του ν. 3863/2010, ο νομοθέτης, επιδιώκοντας να ρυθμίσει ενιαία για όλους τους φορείς που απονέμουν σύνταξη, συνεπώς και για το Δημόσιο, τις ελάχιστες κοινές προϋποθέσεις απονομής σύνταξης στον επιζώντα σύζυγο σε περίπτωση θανάτου ασφαλισμένου υπαλλήλου ή συνταξιούχου, έθεσε ως προϋπόθεση την πάροδο, από την τέλεση του γάμου έως τον θάνατο του υπαλλήλου ή του συνταξιούχου, τριών ή πέντε ετών, αντίστοιχα, τροποποιημένης κατά τούτο της προαναφερόμενης διάταξης του ΚΠΣΣ. Παράλληλα δε, όρισε κοινές για όλους τους φορείς εξαιρέσεις από τον ανωτέρω κανόνα (βλ. σχετική αιτιολογική έκθεση, καθώς και ΕλΣυν Ολ. Πρακτικά της 3ης Ειδικής Συνεδρίασης/29.6.2010). Ακολούθως, με τις διατάξεις του άρθρου 8 του ν. 3865/2010 ο νομοθέτης περιόρισε την εφαρμογή των διατάξεων του άρθρου 12 του ν. 3863/2010 ως προς τους ασφαλισμένους και τους συνταξιούχους του Δημοσίου, αναφορικά με τις προβλεπόμενες στις διατάξεις αυτές εξαιρέσεις, διατηρώντας από τις διατάξεις του άρθρου 12 μόνο την προϋπόθεση της τριετούς ή πενταετούς διάρκειας του έγγαμου βίου, ενώ κατά τα λοιπά παρέπεμψε στις οικείες διατάξεις της συνταξιοδοτικής νομοθεσίας του Δημοσίου (π.δ. 167/2007, 168/2007, 169/2007 και ν. 2084/1992). Επομένως, μετά τη θέση σε ισχύ των ν. 3863/2010 και 3865/2010 αναγκαίως, καταρχάς, όρος για τη θεμελίωση συνταξιοδοτικού κατά μεταβίβαση δικαιώματος υπέρ του επιζώντος συζύγου θανόντος ασφαλισμένου ή συνταξιούχου του Δημοσίου είναι, εφόσον δεν αποκτήθηκε κατά τον γάμο τέκνο, η συμπλήρωση πλήρους τριετούς ή πενταετούς διάρκειας έγγαμης συμβίωσης έως τον επελθόντα θάνατο του ασφαλισμένου ή του συνταξιούχου. Όπως δε συνάγεται από τη συστηματική και τεολογική ερμηνεία των διατάξεων αυτών, η ιδιότητα του αποβίωσαντος ως ασφαλισμένου ή συνταξιούχου, η οποία συναρτάται

με την προϋπόθεση της τριετούς ή πενταετούς διάρκειας, αντίστοιχα, του έγγαμου βίου, είναι αυτή που φέρει ο αποβιώσας κατά το χρόνο του θανάτου του και συνεπώς θα πρέπει να θεωρηθεί κάποιος συνταξιούχος, εάν κατά το χρόνο του θανάτου του ήταν δικαιούχος σύνταξης, έστω και αν δεν είχε την ιδιότητα αυτή κατά το χρόνο τέλεσης του γάμου (βλ. και τη σχετική αιτιολογική έκθεση επί του άρθρου 12 του ν. 3863/2010). Επομένως, η χήρα στρατιωτικού συνταξιούχου, ο οποίος απεβίωσε μετά την έναρξη ισχύος του ν. 3865/2010 (βλ. άρθρο 8 παρ. 4 σε συνδυασμό με το άρθρο 23 αυτού), θεμελιώνει συνταξιοδοτικό δικαίωμα κατά μεταβίβαση, εφόσον κατά το χρόνο θανάτου του συζύγου της έχουν συμπληρωθεί πέντε τουλάχιστον πλήρη έτη έγγαμης συμβίωσης, εκτός εάν από τον γάμο αυτό αποκτήθηκαν τέκνα, οπότε δεν ισχύει η προϋπόθεση της ελάχιστης διάρκειας του γάμου (βλ. ΕλΣυν Ολ. 1832/2019, ΙΙΙ 2384/2015, 3872/2014).

7. Με τη θέσπιση, με την προαναφερόμενη διάταξη του άρθρου 12 του ν. 3863/2010, ελάχιστης διάρκειας του γάμου ως προϋπόθεσης για τη γένεση υπέρ του επιζώντος συζύγου συνταξιοδοτικού δικαιώματος εις βάρος του Δημοσίου επιδιώχθηκε, ενόψει της επιδεινούμενης κρίσης του ασφαλιστικού συστήματος (βλ. την αιτιολογική έκθεση επί του ν. 3863/2010 και τη συνοδεύουσα αυτή Εκτίμηση της Χρηματοοικονομικής Εξέλιξης του Ελληνικού Συνταξιοδοτικού Συστήματος 2008-2060), τόσο η προστασία του θεσμού του γάμου όσο και η διασφάλιση των συμφερόντων και της βιωσιμότητας του Δημοσίου και των ασφαλιστικών οργανισμών και κατ' επέκταση η διασφάλιση των συμφερόντων του συνόλου των συνταξιούχων και ασφαλισμένων, με την αποτροπή τέλεσης γάμων που αποβλέπουν στη συνταξιοδότηση του ενός συζύγου μετά τον θάνατο του άλλου (πρβλ. ΕλΣυν Ολ. 2360/2007). Κατά τούτο, οι ανωτέρω διατάξεις δεν αντίκειται στο άρθρο 21 παρ. 1 του Συντάγματος, καθόσον δεν αναιρείται από την εφαρμογή τους η συνταγματική προστασία του γάμου ως θεσμού από μόνο το γεγονός ότι ο συνταξιοδοτικός νομοθέτης θέτει αντικειμενικά και αφηρημένα, ως προϋπόθεση για τη μεταβίβαση της σύνταξης του ενός συζύγου στον άλλο, την πάροδο ορισμένου εύλογου χρόνου από την τέλεση του γάμου (ΕλΣυν Ολ. 2120/2020, 706/2019, πρβλ. ΕλΣυν Ολ. 1690/2009, 2360/2007, 680/2005, 1308/2003, 1289/2002, όπου και μειοψηφίες επί των προϊσχυουσών διατάξεων του ΚΠΣΣ που απαιτούσαν διετή έγγαμο βίο και ΣτΕ 2007/2007, 1029/2008). Εξάλλου, η θέσπιση κατά τρόπο αντικειμενικό και αφηρημένο (*in abstracto*), ως προϋπόθεσης για τη μεταβίβαση της σύνταξης του ενός συζύγου στον άλλο, της παρόδου ορισμένου χρόνου από την τέλεση του γάμου τελεί σε εύλογη σχέση αναλογίας με τον επιδιωκόμενο, όπως εκτέθητε ανωτέρω, από τον κοινό νομοθέτη σκοπό δημοσίου συμφέροντος, που άπτεται της διασφάλισης του συνταξιοδοτικού συστήματος του Δημοσίου, ενόψει της απορρέουσας από τα άρθρα 73 παρ. 2, 75 και 79 του Συντάγματος αρχής της δημοσιονομικής βιωσιμότητας (βλ. ΕλΣυν Ολ. 2120/2020, 706/2019, πρβλ. Πρακτικά της 26ης Γεν. Συν. Της

17.12.2014, αποφάσεις ΕΔΔΑ της 12.10.2004 Κ. Asmundsson κατά Ισλανδίας σκ. 42-43, της 15.4.2014 Stefanetti κατά Ιταλίας σκ. 56, της 3.10.2013 Γιαβή κατά Ελλάδας σκ. 48, της 7.5.2013 «Ιωάννα Κουφάκη και ΑΔΕΔΥ κατά Ελλάδας», σκ. 38 και 39).

8. Με το άρθρο 4 παρ. 1 περ. α' του ν. 4387/2016, οι δημόσιοι λειτουργοί του Ελληνικού Δημοσίου (υπάλληλοι και στρατιωτικοί) υπήχθησαν για την κύρια σύνταξή τους στο ασφαλιστικό – συνταξιοδοτικό καθεστώς του Ενιαίου Φορέα Κοινωνικής Ασφάλισης (ΕΦΚΑ), ο οποίος συστάθηκε με το άρθρο 51 του ανωτέρω νόμου και ήδη, από 1.3.2020, του Ηλεκτρονικού Εθνικού Φορέα Κοινωνικής Ασφάλισης (e-ΕΦΚΑ), σύμφωνα με το άρθρο 1 του ν. 4670/2020 (Α' 43), το οποίο προσέθεσε άρθρο 51Α στον ν. 4387/2016. Όσον αφορά στο δικαίωμα σε σύνταξη του επιζώντος συζύγου, με τις διατάξεις του άρθρου 12 παρ. 2 του ν. 4387/2016, όπως αντικαταστάθηκαν με την παρ. 3 του άρθρου 19 του ν. 4611/2019 (Α' 73/17.5.2019), μειώθηκε η ελάχιστη απαιτούμενη διάρκεια του γάμου με τον θανόντα ασφαλισμένο ή συνταξιούχο από τη σύναψή του μέχρι την ημερομηνία θανάτου από τα πέντε στα τρία έτη. Εξάλλου, από την υπαγωγή τους στον e-ΕΦΚΑ εξαιρέθηκαν τα πρόσωπα που ρητά αναφέρονται στην παρ. 3 του ίδιου ως άνω άρθρου 4 του ν. 4387/2010 «λόγω των απολύτως ιδιαίτερων συνθηκών ασφάλισης/συνταξιοδότησής τους» (βλ. την αιτιολ. έκθεση επί του άρθρου 4 του ν. 4387/2016), μεταξύ των οποίων οι δικαιούμενοι σύνταξης λόγω ανικανότητας που προήλθε «πρόδηλα και αναμφισβήτητα εξαιτίας της υπηρεσίας και ένεκα ταύτης», καθώς και τυχόν δικαιούμενοι εκ μεταβιβάσεως της σύνταξης των ανωτέρω προσώπων.

9. Η κατά τα ανωτέρω θεσπισθείσα διαφοροποίηση ως προς τη συνταξιοδοτική αντιμετώπιση των επιζώντων συζύγων αποθανόντων στρατιωτικών συνταξιούχων υπαγομένων στο συνταξιοδοτικό καθεστώς του Δημοσίου έναντι των επιζώντων συζύγων των συνταξιούχων που υπήχθησαν στο καθεστώς του e-ΕΦΚΑ, αναφορικά με την ελάχιστη απαιτούμενη διάρκεια του έγγαμου βίου, δεν αντίκειται στην καθιερούμενη από το άρθρο 4 παρ. 1 του Συντάγματος αρχή της ισότητας, η οποία επιβάλλει στο νομοθέτη να δρα εντός των ορίων της και αποκλείει την ενιαία μεταχείριση καταστάσεων που τελούν κάτω από διαφορετικές συνθήκες ή αντίθετα τη διαφορετική μεταχείριση ίδιων ή παρόμοιων καταστάσεων. Ειδικότερα, η σύνταξη που καταβάλλεται στους υπαγόμενους στο ειδικό συνταξιοδοτικό καθεστώς του e-ΕΦΚΑ δημόσιους λειτουργούς και υπαλλήλους, στους οποίους περιλαμβάνονται και οι στρατιωτικοί, συνδέεται με το μισθό ενεργείας ως εγγενές στοιχείο του και αποτελεί «συνέχεια αυτού» μετά την αποχώρησή τους από την ενεργό υπηρεσία (ΕλΣυν Ολ. 2020/2020, σκ. 100, ΣτΕ 1880/2019). Ειδικά, η σύνταξη των στρατιωτικών, που ως υπάλληλοι του Κράτους, υπάγονται στο διεπόμενο από τις διατάξεις των άρθρων 73 παρ. 2 και 3, 80 και 98 παρ. 1 περ. δ' και στ' του Συντάγματος συνταξιοδοτικό καθεστώς, αποτελεί

απόρροια του ανωτέρω ειδικού συνταγματικού πλαισίου και διαμορφώνεται από τον νομοθέτη στη βάση της αναγνώρισης της προσφοράς τους κατά την ενεργό υπηρεσία, ως συνέχιση της αμοιβής τους από αυτήν (ΕλΣυν Ολ. 244/2017, σκέψη VI Α.1). Περαιτέρω, προβλέφθηκε διαχρονικά η καταβολή σύνταξης και σε ειδικές και μάλιστα έκτακτου χαρακτήρα περιπτώσεις -έναντι των βασικών δικαιούχων σύνταξης, κατά την ανωτέρω έννοια, δημόσιων λειτουργών και υπαλλήλων- όπως είναι οι παθόντες από πολεμικά γεγονότα ή στην υπηρεσία ή εκ λόγων τιμητικών. Οι συντάξεις, όμως, αυτές δεν έχουν χαρακτήρα αμοιβής, αλλά καταβάλλονται από το Δημόσιο Ταμείο είτε για λόγους προστασίας των μη δυνάμενων να πραγματοποιούν πλέον εισόδημα από εργασία εξαιτίας ασθένειας ή αναπηρίας είτε εκ λόγων τιμητικών, χωρίς να έχει προηγηθεί αντίστοιχη χρηματική συνεισφορά από τους δικαιούχους αυτών. Συνεπώς, πρόκειται για δύο κατηγορίες συνταξιούχων, ως προς τις οποίες δικαιολογείται η διαφορετική μεταχείριση, καθώς δεν τελούν υπό τις αυτές συνθήκες, οι δε επιζώντες σύζυγοι αποθανόντων στρατιωτικών συνταξιούχων υπαγομένων στο συνταξιοδοτικό καθεστώς του Δημοσίου δεν υπόκεινται σε άνιση μεταχείριση έναντι των επιζώντων συζύγων των συνταξιούχων που υπήχθησαν στο καθεστώς του e-ΕΦΚΑ, εκ του λόγου ότι για τη δεύτερη αυτή κατηγορία προβλέφθηκε μικρότερη ελάχιστη απαιτούμενη διάρκεια έγγαμης συμβίωσης για τη θεμελίωση δικαιώματος εκ μεταβίβασης σύνταξης.

10. Στην υπό κρίση υπόθεση, από τα στοιχεία του φακέλου προκύπτουν τα ακόλουθα: Με την ... πράξη του Ε' Τμήματος Κανονισμού και Εντολής Πληρωμής Ειδικών Συντάξεων του ΓΛΚ κανονίστηκε στο σύζυγο της εκκαλούσας, τέως Λοχία, μηνιαία στρατιωτική σύνταξη κατά τις διατάξεις περί παθόντων εξαιτίας της υπηρεσίας (άρθρο 51 του ΚΠΣΣ), πληρωτέα από ... Ο ανωτέρω συνταξιούχος τέλεσε στις ... πολιτικό γάμο με την εκκαλούσα (βλ. το από ... εκδοθέν από το Ληξιαρχείο του Δήμου ... απόσπασμα της με αριθμό .../τόμο .../ έτος ... ληξιαρχικής πράξης γάμου) από τον οποίο δεν απέκτησαν τέκνα (βλ. το εκδοθέν από το Δήμο ... πιστοποιητικό εγγυτέρων συγγενών) και στις ... απεβίωσε (βλ. το από ... εκδοθέν από το Ληξιαρχείο του Δήμου ... απόσπασμα της ... ληξιαρχικής πράξης θανάτου). Με την ... αίτησή της προς το ΓΛΚ, η εκκαλούσα ζήτησε κατά μεταβίβαση σύνταξη, ως χήρα του ανωτέρω αποβιώσαντος στρατιωτικού συνταξιούχου. Η αίτησή της απορρίφθηκε με την ήδη προσβαλλόμενη ... πράξη του Ε' Τμήματος Κανονισμού και Εντολής Πληρωμής Ειδικών Συντάξεων του ΓΛΚ, με την αιτιολογία ότι δεν θεμελιώνει δικαίωμα σύνταξης από το Δημόσιο, διότι δεν έχει παρέλθει πενταετία από την ημερομηνία τέλεσης του γάμου έως την ημερομηνία θανάτου του συζύγου της και συνεπώς δεν πληρούνται οι προϋποθέσεις του άρθρου 12 παρ. 1 εδ. Β του ν. 3863/2010 σε συνδυασμό με αυτές του άρθρου 8 παρ. 1 του ν. 3865/2010.

11. Με την κρινόμενη έφεση, η εκκαλούσα ζητεί την ακύρωση της ως άνω απορριπτικής πράξης του ΓΛΚ, προβάλλοντας ότι μη νομίμως η συνταξιοδοτική διοίκηση υπήγαγε την περίπτωση της στις διατάξεις του εδαφίου Β της παρ. 1 του άρθρου 12 του ν. 3863/2010, οι οποίες θέτουν ως προϋπόθεση για την εφαρμογή τους ο αποθανών συνταξιούχος να λάμβανε σύνταξη αναπηρίας ή γήρατος κατά την τέλεση του γάμου, περίπτωση που δεν συντρέχει εν προκειμένω, αφού ο γάμος της με τον αποβιώσαντα σύζυγό της τελέστηκε σε χρόνο (...), κατά τον οποίο αυτός δεν είχε δικαιωθεί ακόμη σύνταξης. Περαιτέρω, ισχυρίζεται ότι έπρεπε να υπαχθεί στις διατάξεις του άρθρου 31 παρ. 1 περ. α του ΚΠΣΣ, άλλως σε αυτές του εδαφίου Α της παρ. 1 του άρθρου 12 του ν. 3863/2010, οι οποίες θέτουν ως προϋπόθεση για τη θεμελίωση συνταξιοδοτικού εκ μεταβίβασης δικαιώματος τη συμπλήρωση διετούς ή τριετούς, αντίστοιχα, διάρκειας έγγαμης συμβίωσης.

12. Με τα δεδομένα αυτά και σύμφωνα με όσα έγιναν δεκτά ανωτέρω (σκέψη 6), το Δικαστήριο κρίνει ότι η εκκαλούσα δεν δικαιούται σύνταξης κατά μεταβίβαση από το Δημόσιο, σύμφωνα με τις διατάξεις των άρθρων 12 παρ. 1 του ν. 3863/2010 και 8 παρ. 1 του ν. 3865/2010, αφού κατά τον κρίσιμο χρόνο θανάτου του συζύγου της (...) δεν είχαν συμπληρωθεί πέντε πλήρη έτη έγγαμης συμβίωσης, ούτε άλλωστε συντρέχει εν προκειμένω κάποια από τις προβλεπόμενες εξαιρέσεις, ώστε να καμφθεί η θεσπισθείσα με τις εν λόγω διατάξεις χρονική προϋπόθεση για τη θεμελίωση συνταξιοδοτικού δικαιώματος από το σύζυγο θανόντος συνταξιούχου του Δημοσίου. Περαιτέρω, τυγχάνει απορριπτέος ως αβάσιμος ο ισχυρισμός της περί μη υπαγωγής της στις διατάξεις του εδαφίου Β της παρ. 1 του άρθρου 12 του ν. 3863/2010, καθόσον ο αποβιώσας σύζυγός της είχε, κατά το χρόνο του θανάτου του, την ιδιότητα του συνταξιούχου του Δημοσίου, έστω και αν δεν είχε την ιδιότητα αυτή κατά το χρόνο τέλεσης του γάμου, για το λόγο δε αυτό δεν θα μπορούσε να υπαχθεί στις διατάξεις του εδαφίου Α της παρ. 1 του ίδιου ως άνω άρθρου, προϋπόθεση για την εφαρμογή των οποίων αποτελεί να είχε ο αποβιώσας την ιδιότητα του ασφαλισμένου κατά το χρόνο του θανάτου του. Εξάλλου, αλυσιτελώς προβάλλεται από την εκκαλούσα ότι θα έπρεπε να υπαχθεί στις διατάξεις του άρθρου 31 του ΚΠΣΣ, που έθεταν ως προϋπόθεση για τη θεμελίωση συνταξιοδοτικού κατά μεταβίβαση δικαιώματος υπέρ του επιζώντος συζύγου τη συμπλήρωση διετούς έγγαμης συμβίωσης, καθόσον μετά τη θέση σε ισχύ των ν. 3863/2010 και 3865/2010, τροποποιήθηκαν κατά τούτο οι διατάξεις αυτές.

13. Από την εφαρμογή των ανωτέρω διατάξεων (σκέψη 6) στην υπό κρίση περίπτωση δεν τίθεται ζήτημα παραβίασης της συνταγματικής αρχής της ισότητας, καθόσον ο αποβιώσας σύζυγος της εκκαλούσας είχε δικαιωθεί σύνταξης με βάση τις διατάξεις περί παθόντων στην υπηρεσία, οι οποίοι λόγω των ιδιαίτερων συνθηκών συνταξιοδότησής τους εξαιρέθηκαν από την

υπαγωγή τους στον e-ΕΦΚΑ, η δε διαφορετική μεταχείριση των επιζώντων συζύγων των αποθανόντων αυτών συνταξιούχων έναντι των συζύγων των συνταξιούχων που υπήχθησαν στο καθεστώς του e-ΕΦΚΑ και αντιμετωπίστηκαν – με την τροποποίηση που επήλθε στις διατάξεις του άρθρου 12 παρ. 2 του ν. 4387/2016, με την παρ. 3 του άρθρου 19 του ν. 4611/2019 – κατά τρόπο ευνοϊκότερο, παρίσταται, σύμφωνα με όσα εκτέθηκαν ανωτέρω (σκέψη 9), δικαιολογημένη ενόψει των διαφορετικών συνθηκών υπό τις οποίες τελούν οι δύο κατηγορίες συνταξιούχων. Κατόπιν αυτών, ο προβαλλόμενος λόγος περί παραβίασης της συνταγματικής αρχής της ισότητας πρέπει να απορριφθεί ως αβάσιμος.

14. Περαιτέρω, η εκκαλούσα ισχυρίζεται ότι η υπαγωγή της στις διατάξεις του εδαφίου Β της παρ. 1 του άρθρου 12 του ν. 3863/2010 και η εντεύθεν απόρριψη της αίτησής της για τη μεταβίβαση της σύνταξης του θανόντος συζύγου της συνιστά δυσανάλογο περιορισμό του συνταξιοδοτικού της δικαιώματος, ως μέλους της οικογένειας συνταξιούχου, όπως αυτό κατοχυρώνεται στο άρθρο 21 παρ. 1 του Συντάγματος, πρωτίστως διότι ο χρονικός περιορισμός των πέντε ετών, ως ελάχιστη διάρκεια του γάμου για τη θεμελίωση συνταξιοδοτικού δικαιώματος επιζώντος συζύγου δεν στηρίζεται σε ειδική, εμπειριστατωμένη και επιστημονικά τεκμηριωμένη μελέτη ούτε αιτιολογείται από το νομοθέτη ο λόγος για τον οποίο οι ήδη υφιστάμενοι χρονικοί περιορισμοί για τη θεμελίωση του δικαιώματος του επιζώντος συζύγου (διετία σύμφωνα με τον ΚΠΣΣ) δεν διαφύλασσαν το σκοπό για τον οποίο τέθηκαν και για το λόγο αυτό κρίθηκε αναγκαία η επέκταση του χρονικού περιορισμού στα πέντε έτη. Περαιτέρω, προβάλλει ότι ο αποκλεισμός του συνταξιοδοτικού της δικαιώματος βάσει των επίμαχων διατάξεων συνιστά μέτρο υπερβολικά επαχθές, που έχει ως συνέπεια τη ανατροπή της δίκαιης ισορροπίας μεταξύ του σκοπού που επιδιώκει και του εν λόγω, περιουσιακής φύσης, δικαιώματός της, κατά παράβαση της συνταγματικής αρχής της αναλογικότητας και του άρθρου 1 του Πρώτου Πρόσθετου Πρωτοκόλλου της ΕΣΔΑ. Συναφώς ισχυρίζεται ότι η απόρριψη της αίτησής της για τη μεταβίβαση της σύνταξης θέτει σε κίνδυνο τη διαβίωσή της, δοθέντος ότι η σύνταξη που λάμβανε ο αποβιώσας σύζυγός της ήταν ο μοναδικός οικονομικός τους πόρος, ενώ η ίδια είναι άνεργη, δεν έχει άλλα εισοδήματα και ενόψει της ηλικίας της και της δυσμενούς οικονομικής συγκυρίας η ανεύρεση εργασίας έχει καταστεί γι' αυτήν αδύνατη.

15. Οι ανωτέρω προβαλλόμενοι λόγοι είναι απορριπτέοι ως αβάσιμοι. Ειδικότερα, δεν αναιρείται, σύμφωνα με όσα έγιναν δεκτά ανωτέρω (σκέψη 7), η συνταγματική προστασία του γάμου από το γεγονός ότι ο συνταξιοδοτικός νομοθέτης έθεσε, αντικειμενικά και αφηρημένα, ως προϋπόθεση για τη μεταβίβαση της σύνταξης του ενός συζύγου στον άλλο, την πάροδο ορισμένου χρόνου από την τέλεση του γάμου, ενόψει και του επιδιωκόμενου σκοπού δημοσίου συμφέροντος, ήτοι της ανάγκης

διασφάλισης της βιωσιμότητας του συνταξιοδοτικού συστήματος του Δημοσίου. Εξάλλου, ο χρονικός περιορισμός των πέντε ετών ως ελάχιστη διάρκεια του γάμου για τη θεμελίωση συνταξιοδοτικού δικαιώματος επιζώντος συζύγου, που εισήχθη με τις διατάξεις του ν. 3863/2010 μαζί με πλήθος άλλων ρυθμίσεων, προκειμένου να επιτευχθεί ο ανωτέρω σκοπός, στηρίχθηκαν στη σχετική από 22.6.2010 Μελέτη-Εκτίμηση της Χρηματοοικονομικής Εξέλιξης του Ελληνικού Συνταξιοδοτικού Συστήματος 2008-2060, η οποία εκπονήθηκε από το Διεθνές Γραφείο Εργασίας (ILO), κατόπιν αιτήματος της Εθνικής Αναλογιστικής Αρχής, απορριπτομένων ως αβάσιμων των ισχυρισμών της εκκαλούσας ότι οι σχετικές ρυθμίσεις δεν στηρίχθηκαν σε προηγούμενη επιστημονικά τεκμηριωμένη μελέτη. Περαιτέρω, η θέσπιση ως προϋπόθεσης για τη γένεση του κατά μεταβίβαση δικαιώματος σύνταξης του επιζώντος συζύγου ελάχιστης διάρκειας του γάμου, αποτελεί πρόσφορο και αναγκαίο κριτήριο για την επίτευξη του επιδιωκόμενου από τον κοινό νομοθέτη σκοπού δημοσίου συμφέροντος και συνεπώς τελεί σε εύλογη σχέση αναλογίας με τον εν λόγω σκοπό, απορριπτομένου ως αβάσιμου του προβαλλόμενου ισχυρισμού της εκκαλούσας περί παραβίασης της αρχής της αναλογικότητας. Ακολούθως, το αίτημα της εκκαλούσας για χορήγηση κατά μεταβίβαση της σύνταξης του αποβιώσαντος συζύγου της δεν αναφέρεται σε περιουσιακό δικαίωμα ήδη κεκτημένο με οποιονδήποτε νόμιμο τρόπο εκ μέρους της, με συνέπεια να μην έχει γεννημένη κατά το εθνικό δίκαιο απαίτηση, που να αποτελεί περιουσία χρήζουσα προστασίας κατά το 1^ο Πρόσθετο Πρωτόκολλο της ανωτέρω Σύμβασης (βλ. απόφαση ΕΔΔΑ 3^η Οκτωβρίου 2000, υποθ. Wessels – Bergervoet κατά Ολλανδίας, πρβλ. αποφ. ΕλΣυν Ολ. 1290/2001, 165/2007). Συνεπώς, οι προπαρατεθείσες διατάξεις των ν. 3863/2010 και ν. 3865/2010 δεν αντίκεινται στο άρθρο 1 του 1^{ου} Πρόσθετου Πρωτοκόλλου της Ευρωπαϊκής Σύμβασης για τα Δικαιώματα του Ανθρώπου (ΕΣΔΑ), που κυρώθηκε με το ν.δ. 53/1974 (Α' 256), με το οποίο ορίζεται ότι κάθε φυσικό πρόσωπο δικαιούται σεβασμού της περιουσίας του, η δε προσβαλλόμενη πράξη δεν θίγει περιουσιακά δικαιώματα της εκκαλούσας, όπως αυτή εσφαλμένως υπολαμβάνει με τον σχετικώς προβαλλόμενο λόγο έφεσης. Τέλος, τα προβαλλόμενα από την εκκαλούσα περί της δυσμενούς οικονομικής της κατάστασης λόγω της απόλυτης οικονομικής εξάρτησής της από τον θανόντα σύζυγό της και περί παντελούς έλλειψης προσωπικών εσόδων, παρίστανται αλυσιτελή, αφού η οικονομική κατάσταση της χήρας συνταξιούχου του Δημοσίου δεν αποτελεί κριτήριο για τη θεμελίωση από αυτή συνταξιοδοτικού δικαιώματος, σύμφωνα με τις εφαρμοστέες στην υπό κρίση υπόθεση διατάξεις.

16. Κατ' ακολουθίαν των ανωτέρω, πρέπει η ένδικη έφεση να απορριφθεί, να διαταχθεί η κατάπτωση του κατατεθέντος παραβόλου υπέρ του Δημοσίου (άρθρο 310 παρ. 1 του ν. 4700/2020) και εκτιμωμένων των

περιστάσεων να συμψηφισθούν τα έξοδα της δίκης μεταξύ των διαδίκων (άρθρο 314 παρ.1 του ν. 4700/2020).

Για τους λόγους αυτούς

Απορρίπτει την έφεση.

Διατάσσει την κατάπτωση του κατατεθέντος παραβόλου υπέρ του Δημοσίου.

Συμψηφίζει τα έξοδα της δίκης μεταξύ των διαδίκων.

Κρίθηκε και αποφασίστηκε μέσω τηλεδιάσκεψης (άρθρο 295 παρ. 2 του ν. 4700/2020) στις 16 Ιουνίου 2023.

**Η ΠΡΟΕΔΡΟΣ
ΑΓΓΕΛΙΚΗ ΜΑΥΡΟΥΔΗ**

**Η ΕΙΣΗΓΗΤΡΙΑ ΣΥΜΒΟΥΛΟΣ
ΕΥΦΡΟΣΥΝΗ ΠΑΠΑΔΗΜΗΤΡΙΟΥ**

**Η ΓΡΑΜΜΑΤΕΑΣ
ΜΑΡΙΑ ΔΑΝΙΗΛ**

Δημοσιεύθηκε σε δημόσια συνεδρίαση, στο ακροατήριο του Δικαστηρίου, στις 21 Ιουνίου 2024.

**Η ΠΡΟΕΔΡΟΣ
ΑΓΓΕΛΙΚΗ ΜΑΥΡΟΥΔΗ**

**Η ΓΡΑΜΜΑΤΕΑΣ
ΜΑΡΙΑ ΔΑΝΙΗΛ**